

مقاومت؛ راهی به سوی پیشرفت

حجت الاسلام والمسلمین مصطفی محبوبزاده*

اشاره

مقاومت در معنای بنیادین خود، ایستادگی در برابر فشارها، موانع و تهدیدهایی است که مسیر انسان یا جامعه را با دشواری مواجه می‌کند. امروزه هنگام به‌میان‌آمدن سخن از مقاومت در عرصه اجتماعی و بین‌المللی، مراد ایستادگی در برابر جبهه استکبار و نپذیرفتن سلطه او و تلاش خستگی‌ناپذیر در برقراری عدالت اجتماعی در سطح جهانی است.^۱ در مقابل، پیشرفت نیز به معنای حرکت رو به جلو، دستیابی به مراتب بالاتر و گشودن افق‌های تازه در زندگی فردی و جمعی است. البته پیشرفت در نگرش قرآن و اسلام با آنچه که در الگوی غربی با عنوان توسعه خوانده می‌شود، متفاوت است. در دیدگاه قرآن صرف افزایش امکانات پیچیدگی‌های فنی و ساختاری را نمی‌توان تکامل و پیشرفت تلقی کرد، بلکه تحولات و دگرگونی‌های عرصه حیات آدمی وقتی سمت‌وسوی تکامل و ارتقای پیدا می‌کند که صبغه و جهت‌گیری خدایی داشته باشد.^۲

در این نوشتار برآنیم تا بررسی کنیم که چگونه مقاومت که در نگاه نخست واکنشی دفاعی به نظر می‌رسد، می‌تواند به نیروی محرک پیشرفت تبدیل شود و زمینه‌ساز استقلال و عدم وابستگی گردد. نگاهی کوتاه به تاریخ زندگی بشر نشان می‌دهد که بسیاری از دستاوردهای بزرگ بشر در دل شرایط سخت و از دل مقاومت‌ها زاده شده‌اند و ملت‌هایی که در برابر سلطه بیگانه

* کارشناس مطالعات اجتماعی و مدرس حوزه و دانشگاه.

۱. محمد عرب صالحی و فریده پیشوایی، «نقش توحید اجتماعی در صورت‌بندی الهیات مقاومت با تأکید بر قرآن».

۲. محمدعلی نظری، «صورت‌بندی مفهوم پیشرفت براساس آیات و روایات».

ایستاده‌اند، نه تنها هویت خود را حفظ کردند، بلکه مسیر استقلال و توسعه را پیموده‌اند. بر آن شدم که ز صاحب‌دلان به دست آرم بزرگمردی بسیارکار و نام‌آور که با هجوم مخالف مقاومت گیرد نیفکند بر هر حمله در مصاف، سپر^۱

مقاومت در قرآن

واژه مقاومت در قرآن به کار برده نشده است؛ اما مشتقات فعلی آن برای امر به استقامت به صورت‌های «استقم»،^۲ «استقیما»،^۳ «استقیموا»^۴ و برای بیان آثار استقامت به گونه «یستقیم»^۵ و «استقاموا»^۶ آمده است. در سایر موارد واژه «مستقیم» که اسم فاعل مصدر استقامت است، به کار رفته است. از این میان آیاتی که در هیئت فعلی به بیان استقامت پرداخته‌اند، حکم لزوم استقامت در برابر دشمن و نتیجه این استقامت را بیان کرده‌اند؛ مانند «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ»^۷ درحقیقت کسانی که گفتند پروردگار ما خداست، سپس ایستادگی کردند [استقاموا]، فرشتگان بر آنان فرود می‌آیند و می‌گویند هان بیم ندارید و غمین نباشید و به بهشتی که وعده یافته بودید، شاد باشید»^۸.

لزوم مقاومت بر اساس قاعده نفی سبیل

جهان کفر همیشه در تلاش برای تسلط بر جامعه ایمانی بوده است؛ بر همین اساس از هیچ تلاشی دریغ نمی‌کند. اما در قرآن آمده است: «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا»^۹ خداوند هرگز بر زیان مؤمنان برای کافران راه تسلطی قرار نداده است». در تفسیر این آیه گفته شده

۱. ملک الشعراء بهار، قصاید، ش ۱۲۳.

۲. هود: ۱۱۲.

۳. یونس: ۸۹.

۴. توبه: ۱۰.

۵. تکویر: ۲۸.

۶. فصلت: ۳۰.

۷. فصلت: ۳۰.

۸. سلمان نکهیان و رحیم ابوالحسنی، «مقاومت در قرآن».

۹. نساء: ۱۴۱.

است که تسلط کافران بر مسلمانان شرعاً جایز نیست و هر جا چنان تسلطی ایجاد شود، غیر شرعی است؛ پس بر همه مسلمانان واجب است به منظور مقاومت در برابر تسلط کفار بر ایشان با امتثال به دستورات دینی تمام قوای خود را در همه زمینه‌ها به کار بندند. بر اساس قاعده نفی سبیل، مقاومت در همه ابعاد و عوامل تسلط کفار بر مسلمانان واجب است؛ از جمله اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و نظامی: «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا»^۱.

مصادیقی از اهمیت مقاومت در دیدگاه اهل بیت (علیهم‌السلام)

سخنان حضرت زهرا (علیها‌السلام)

حضرت زهرا (علیها‌السلام) در سخنان خود با زنان انصار اشاره می‌کند که اگر مردم بر امر ولایت امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) ایستادگی می‌کردند، نه تنها آنها را از انحراف در دین نجات می‌داد، بلکه با توزیع عادلانه ثروت، کار دنیای مردم هم روبه‌راه می‌شد و از طرفی به وعده الهی برکات آسمان نیز فزونی می‌گرفت:

و تَاللَّهِ لَوْ مَالُوا عَنِ الْمَحَبَّةِ اللَّائِيَةِ وَ زَالُوا عَنْ قَبُولِ الْحُجَّةِ الْوَاضِحَةِ لَرَدَّاهُمْ إِلَيْهَا وَ حَمَلَهُمْ عَلَيْهَا وَ لَسَارَ بِهِمْ سِيراً شُجْحاً لَا يَكْلُمُ خَشَاشُهُ وَ لَا يَكُلُّ سَائِرُهُ وَ لَا يَمَلُّ رَاكِبُهُ وَ لَا وَرَدَهُمْ مِنْهَا نَمِيراً صَافِياً رَوِياً تَطْفَحُ صَفَّتَاهُ وَ لَا يَتَرْتَقِ جَانِبَاهُ وَ لَا صَدْرُهُمْ بِطَاناً" وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ وَ لَكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ: ۳۰۲

به خداوند سوگند [در صورت ولایت امیرالمؤمنین] اگر از طریق آشکار و نمایان حق منحرف شده و از قبول دلایل و حجت‌های روشن و مبین امتناع می‌نمودند، آنان را به راه مستقیم، هادی و رهنمون می‌شد و از انحراف و اعوجاج آنان جلوگیری می‌نمود. [به خداوند سوگند، اگر مردانتان در خارج نشدن زمام امور، از دستان علی پای می‌فشرده و تدبیر کار را آنچنان که پیامبر بدو سپرده بود، تحویل او می‌دادند]، علی آن را به سهولت راه می‌برد و این شتر را به سلامت به مقصد می‌رساند؛ آن‌گونه که حرکت این شتر رنج‌آور نمی‌شد. علی آنان را به آبشخوری صاف و مملو و وسیع هدایت می‌کرد که

۱. نساء: ۱۴۱.

۲. اعراف: ۹۶.

۳. محمدباقر مجلسی، بحار الأنوار، ج ۴۳، ص ۵۸۳-۵۷۹.

آب از اطرافش سرازیر می‌شد و هرگز رنگ کدورت به خود نمی‌گرفت. او آنان را از این آب‌شخور سیراب به درمی‌آورد... [در این صورت ابواب برکات آسمانی و زمین بر آنان گشوده می‌شد؛ ولی خداوند به‌زودی آنان را به سبب اعمال و کردارشان مؤاخذه خواهد کرد]. "زیرا اگر ساکنان قریه‌ای ایمان آورده خداترسی پیشه می‌ساختند، برکات زمین و آسمان را بر آنان فرومی‌ریختیم. اما آنان دروغ گفتند و ما آنان را در برابر آنچه که به دست آورده بودند، گرفتار آوردیم."^۱

نتایج مقاومت نکردن در کلام امیرالمؤمنین (علیه السلام)

امتی که در ماجرای غصب خلافت به گفته حضرت زهرا (علیه السلام)، طریق عافیت را در پیش گرفتند^۲ و به گمان اینکه دنیایشان روبه‌راه خواهد بود، وصی رسول خدا را تنها گذاشتند؛ پس از ۲۵ سال چشیدن طعم تلخ خلافت ناهلان به علی (علیه السلام) روی آوردند و از ایشان خواستند تا بر جایگاه خلیفه بنشینند؛ با این وجود پس از ماجراهای حکمیت، آن حضرت را در ریشه‌کن کردن چشم فتنه، یعنی معاویه همراهی نکردند و در این امر تعلل می‌کردند. معاویه هم از این فرصت استفاده کرد و با حمله‌های پی‌درپی به مناطق تحت امر حضرت علی (علیه السلام)، آسایش را از مردم گرفته بود و حکومت امیرالمؤمنین (علیه السلام) را تضعیف می‌کرد.

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) بارها این ویژگی مردم را نکوهش می‌کند و در جایی می‌فرماید: «أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ عَوْضًا وَبِالدُّلِّ مِنَ الْعِزِّ خَلْفًا؟»^۳ آیا به جای زندگی جاویدان قیامت به زندگی زودگذر دنیا رضایت دادید؛ و به جای عزت و سربلندی، بدبختی و ذلت را انتخاب کردید».

«... وَتُنْتَقِصُ أَطْرَافُكُمْ فَلَا تَمْتَعُضُونَ لَا يُتَامُ عَنْكُمْ وَأَنْتُمْ فِي غَفْلَةٍ سَاهُونَ غَلِبَ وَاللَّهِ الْمُتَخَاذِلُونَ»^۴ ... سرزمین شما را پیاپی می‌گیرند و شما پروا ندارید. چشم دشمن برای حمله شما خواب ندارد؛ ولی شما در غفلت به سر می‌برید. به خدا سوگند، شکست برای کسانی است که دست از یاری یکدیگر می‌کشند».

۱. همان.

۲. خطبه فدکیه، ترجمه آیت الله مکارم شیرازی؛ قابل دسترس در دانشنامه حضرت زهرا، سایت حوزه:

<https://hawzah.net>.

۳. سیدرضی، نهج البلاغه، خطبه ۳۴.

۴. همان.

درواقع حضرت امیرالمؤمنین به یک قاعده و سنت تاریخی اشاره دارد که ایستادگی نکردن در مقابل ظلم، نتیجه‌ای جز شکست، ذلت و نفی استقلال و آزادگی ندارد.

رابطه مقاومت و پیشرفت در اندیشه امامین انقلاب

مقام معظم رهبری درباره محوریت مقاومت در اندیشه امام میفرماید:

یک خصوصیت از خصوصیات امام ... خصوصیت "مقاومت" است؛ مقاومت، ایستادگی. آن چیزی که امام را در هیئت یک مکتب، یک اندیشه، یک تفکر، یک راه مطرح کرد، برای زمان خود و در تاریخ بیشتر این خصوصیت بود؛ خصوصیت ایستادگی، مقاومت، عدم تسلیم در مقابل مشکلات و موانع. در برابر طاغوت‌ها امام مقاومت خودش را به رخ همه دنیا کشید.^۱

امام علیه السلام همواره بر ایستادگی در برابر قدرت‌های بزرگ شرق و غرب با عنوان یک اصل تأکید می‌کند. از سخنان ایشان است:

الف) «سفارش می‌کنم که به خدا متکی باشید و برای همیشه زیر بار شرق و غرب نروید. مردم باید تصمیم بگیرند یا رفاه و مصرف‌گرایی و یا تحمل سختی و استقلال».^۲
ب) «یک کشوری که برای خدا قیام کرده است، برای خدا هم پایدار می‌ماند و برای خدا هم ادامه می‌دهد».^۳

راهبرد مقاومت در اندیشه رهبری از آغاز تاکنون از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. بررسی بیانات ایشان از سال ۱۳۶۸ تاکنون نشان می‌دهد که مفهوم مقاومت در منظومه فکری ایشان، چراغ و نقشه راه برای رسیدن به تمدن جدید اسلامی است.^۴ ایشان در بیانیه گام دوم بیان می‌کنند: «دهه‌های آینده دهه‌های شماسست و شما باید کارآزموده و پُرانگیزه از انقلاب خود حراست کنید و آن را هر چه بیشتر به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواحنا فداه) است، نزدیک کنید».^۵
ایشان به کرات به منطق مقاومت اشاره فرموده و نتایج آن را برشمرده است:

۱. بیانات در مراسم سی‌امین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام، ۱۳۹۸/۰۳/۱۴.

۲. سیدروح‌الله خمینی، صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۲۳۳.

۳. همان، ج ۱۳، ص ۱۲۴.

۴. آسیه مهدی‌پور، «بررسی ابعاد و پیامدهای راهبرد مقاومت در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای».

۵. بیانیه گام دوم انقلاب.

الف) «اگر مقاومت کردید، آن وقت قلّه را فتح خواهید کرد و به قلّه حاکمیت دین خدا، حاکمیت حق، حاکمیت عدل و...»^۱.

ب) «هرگاه این مجاهدت باشد، هدایت الهی هم هست؛ یعنی وقتی این مجاهدت شد، این از خودگذشتگی به وجود آمد، خدای متعال وانمی‌گذارد؛ "وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا"؛^۲ و کسانی که برای [به دست آوردن] خشنودی [ما] [با جان و مال] کوشیدند، بی تردید آنان را به راه‌های خود [راه رشد، سعادت، کمال، کرامت، بهشت و مقام قرب] راهنمایی می‌کنیم. وقتی مجاهدت بندگان ظاهر بشود، خدای متعال هم هدایت خودش را به آنها خواهد داد؛ علاوه بر هدایت الهی، موفّقیت و پیشرفت هم خواهد بود که فرمود: "وَأَنْ لَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقِينَهُمْ مَاءً غَدَقًا"؛^۳ و اگر [انسان و جن] بر طریقه حق پایداری کنند حتماً آنان را از آب فراوانی سیراب خواهیم کرد»^۴.

روحیه مقاومت، میراثی ملی ایرانیان

افزون بر اینکه مسئله مقاومت با نگرش توحیدی مردم مسلمان ایران گره خورده است، سابقه تاریخی این مرزوبوم نشان می‌دهد که همواره غیرت ملی بر مردمان این سرزمین حکمفرما بوده است؛ حتی قبل از اسلام، با داشتن این روحیه، اجازه تسلط بیگانگان را بر کشور عزیزمان ایران نداده‌اند، مانند مواجهه سورن سردار ایرانی با کراسوس فرمانده رومی^۵ یا رویارویی شاپور پادشاه ساسانی و والرین فرمانده رومی که به شکست و تسلیم والرین انجامید و به تازگی مجسمه زانو زدن والرین در میدان انقلاب تهران با عنوان نماد اقتدار ملی رونمایی شد. تاریخ پرافتخار سرزمین ما نشان می‌دهد که مردم غیرتمند ایران در برابر بیگانگان، هرگز به سادگی تسلیم نشده‌اند؛ به ویژه زمانی که غیرت ملی با مقاومت دینی همراه شده است، اوج پیشرفت و اقتدار ایران رخ نموده است؛ مانند دوره صفویه که هنوز که هنوز است یکی از دوره‌های طلایی عزت و استقلال و پیشرفت محسوب می‌شود.^۶

۱. بیانات مراسم عزاداری اربعین حسینی، ۱۴۰۲/۶/۱۵.

۲. عنکبوت: ۶۹.

۳. جن: ۱۶.

۴. بیانات در ارتباط تصویری با مردم آذربایجان شرقی، ۱۳۹۹/۱۱/۲۹.

۵. شروین وکیلی، تاریخ سیاسی شاهنشاهی اشکانی، گفتار سوم، جنگ‌های اشکانیان و رومیان، ص ۱۴۹.

۶. موسی نجفی، بصیرت تاریخی، ص ۲۲.

متأسفانه در دوره‌هایی مانند قاجار یا پهلوی که مقهور قدرت بیگانه شده‌ایم، نه تنها روی آسایش را به خود ندیده‌ایم که با قراردادهای ننگینی مانند ترکمنچای، پاریس و ...، بخش‌های مهمی از ایران عزیز از دست رفته است یا مثل دوران پهلوی در دوران جنگ‌های جهانی اول و دوم، دچار قحطی و عقب‌ماندگی و بیماری و ... که نشان از عقبگرد کشور در این دوره‌ها دارد.^۱

اگر دشمنی پیش گیرد ستیز
به شمشیر تدبیر خویش بریز
برو دوستی گیر با دشمنش
که زندان شود پیرهن بر تنش
چو در لشکر دشمن افتد خلاف
تو بگذار شمشیر خود در غلاف
چو گرگان پسندند بر هم گزند
بر آساید اندر میان گوسفند
چو دشمن به دشمن بود مشغول
تو با دوست بنشین به آرام دل^۲

سازش و تسلیم یا مقاومت ؟

داستان سازش لیبی

لیبی یکی از ثروتمندترین کشورهای آفریقا بود با درآمد نفتی سرشار؛ آموزش و درمان رایگان، مسکن یارانه‌ای، پروژه‌های بزرگ عمرانی، دارای جاده‌ها، بیمارستان‌ها و «رود بزرگ مصنوعی» برای انتقال آب به مناطق خشک. لیبی با وجود دیکتاتوری، ثبات نسبی داشت و سطح زندگی مردم بالاتر از بسیاری کشورهای همسایه بود؛ اما قذافی در اوایل دهه ۲۰۰۰ به آمریکا اعتماد کرد، برنامه هسته‌ای و تسلیحات راهبردی را کنار گذاشت تا با غرب آشتی کند. این امتیازدهی نه تنها امنیت نیاورد، بلکه زمینه‌ساز دخالت ناتو در ۲۰۱۱ شد و به سقوط او انجامید. این کشور بعد از سقوط وارد جنگ داخلی شد، اقتصاد و رفاهش از بین رفت، دولت مرکزی فروپاشید و به چند منطقه تحت کنترل گروه‌های مختلف تقسیم شد.^۳

تسلیم رضاشاه

ایران در جریان جنگ جهانی دوم اعلام بی‌طرفی کرد و تا مدت کوتاهی این بی‌طرفی محترم دانسته می‌شود؛ اما وقتی منافع انگلستان و روسیه در خطر می‌افتد، در سوم شهریور ۱۳۲۰ از

۱. ر.ک: همان، ص ۳۰.

۲. سعدی، بوستان، باب اول، بخش ۳۸.

۳. ر.ک: «چه بر سر برنامه اتمی لیبی رخ داد و مدل لیبی چیست؟»، تابناک، ۱۴۰۴/۱/۱۲.

چند جبهه به ایران حمله می‌کنند. جالب اینکه ارتشی که رضاشاه با هزینه‌های فراوان تجهیز کرده بود و ادعا داشت از بزرگترین ارتش‌های منطقه است، به دلیل نبود پشتیبانی مردم - به دلیل رضایت‌نداشتن از حکومت مرکزی - تنها در فاصله سه روز تا ششم شهریور شکست را پذیرفت؛ در نتیجه نیروهای روس و انگلیس از مرزهای مختلف وارد کشور شدند، رضاشاه وادار به استعفا و تبعید شد و پسرش را انگلیسی‌ها بر تخت نشاندند.^۱

داستان مقاومت آمرلی

داعش در تابستان ۲۰۱۴، شهر آمرلی را محاصره کرد که بیشتر ساکنانش ترکمان‌های شیعه بودند. آنها راه آب، برق، دارو و غذا را بستند تا مردم را مجبور به تسلیم کنند. مردم با وجود کمبود شدید امکانات، با سلاح‌های ابتدایی و ظرفیت‌های بومی و فرهنگی خود مقاومت کردند؛ زنان و مردان در کنار هم ایستادند و اجازه ندادند داعش وارد شهر شود. پس از حدود دو ماه محاصره، نیروهای مردمی عراق (حشد الشعبی) همراه با ارتش عراق و حمایت هوایی متحدان توانستند محاصره را بشکنند. این پیروزی نقطه عطفی در شکست داعش شناخته شد.^۲ در حالی که شهرهایی مانند موصل با وجود امکانات بیشتر تسلیم شدند و داعش در این شهر تعداد زیادی کشته و ویرانی بر جای گذاشت.

داستان مقاومت ایران عزیز

تجربه مواجهه تحقیرآمیز دوره قاجار و پهلوی در سال‌های قبل از انقلاب و وجود روحیه مقاومت در میان مردم غیور ایران، وارثان رییس‌علی دلواری، میرزا کوچک خان، امیرکبیر و ...، پیوند غیرت ایرانی و رهبری مقتدر دینی سبب می‌شود تا مقاومت به یکی از محوری‌ترین مفاهیم ایران پس از انقلاب آن هم در زمینه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، نظامی و ... بدل شود. ایران در سایه این اصل توانست افزون بر استقلال به پیشرفت‌هایی دست یابد که در برابر قبل مقایسه‌شدنی نیست. کتاب صعود چهل ساله که حاصل تلاش نزدیک به هفتاد متخصص حوزه و دانشگاه است، پیشرفت کشور را بر اساس شاخصه‌های بین‌المللی و بر اساس معتبرترین منابع پذیرفته‌شده جهانی بررسی کرده است؛ برخی از آمارهای جالب توجه در حوزه پیشرفت زیرساخت‌ها به قرار زیر است:

۱. ر.ک: ابوالفتح مؤمن، «بهانه‌ای که نبود، اشغال ایران در جنگ جهانی دوم و استعفای رضاشاه».

۲. ر.ک: «۸۰ روز مقاومت، آمرلی نماد تحقیر گروه‌های تکفیری»، خبرگزاری تسنیم، ۱۳۹۳/۶/۱۰.

الف) دسترسی ۱۰۰ درصدی روستاییان به برق در مقایسه با دسترسی ۱۶ درصدی در دوران پهلوی؛

ب) دسترسی ۹۶ درصدی مردم به آب سالم آشامیدنی در ایران در مقایسه با قبل از انقلاب که این عدد ۵۱ درصد بود و در روستاها ۳۰ درصد؛

ج) ارتقای ۱۲ پله‌ای در رتبه‌بندی خطوط ریلی جهان (از رتبه ۲۷ به ۱۵).^۱ ایران عزیز همچنین در سایه مقاومت و ایستادگی، امروزه در بسیاری از زمینه‌ها نه تنها در برابر رشد داشته است که در جایگاه برترین‌های منطقه و جهان ایستاده است؛ کسب رتبه‌های جهانی در حوزه‌های مختلف علم و فناوری از این مقال خارج است؛ اما فقط برخی از این پیشرفت‌ها از قرار زیر است:

الف) رتبه نخست جهان در حوزه ساخت رادیوداروها؛

ب) کسب رتبه دوم جهان در زمینه رشد علم؛

ج) رتبه نخست شتاب علمی در جهان؛

د) کسب رتبه نخست منطقه در حوزه تولید علم هوافضا؛

هـ) حضور در جمع پنج کشور برتر جهان در حوزه دانش هسته‌ای؛^۲ و ....

نکته پایانی

انقلاب اسلامی ایران در دوره استیلای غرب بر جهان در تمام زمینه‌های فرهنگی اقتصادی، اجتماعی و ... شکل گرفت و با بنانهادن گفتمان مقاومت بر اساس فرهنگ دینی و ملی خود در برابر غرب، مدل جدیدی از مبارزه با استعمار و استبداد را نشان داد و توانست ملت‌های مسلمان را زیر پرچم مقاومت متحد نگه دارد و هویت دینی را در منطقه غرب آسیا احیا کند.^۳

مراجعه به کلام و سیره امام خمینی - بنیان‌گذار انقلاب - و امام خامنه‌ای نشان می‌دهد که از همان اول، برای گفتمان مقاومت افق جهانی مدنظر بوده است و امروز بسیاری از حرکت‌های ظلم‌ستیزانه دنیا محصول این نگاه است. امام علیه السلام تعبیر «هسته‌های مقاومت جهانی»^۴ را به کار

۱. محمدحسین راجی و همکاران، صعود چهل ساله.

۲. روزنامه همشهری، «گزارشی از عرصه‌های مختلف پیشرفت در ایران»، ۱۴۰۲/۱۱/۲۲.

۳. محسن نصر اصفهانی و دیگران، «آینده جایگاه محور مقاومت در پرتو هندسه قدرت جهانی».

۴. اشاره امام خامنه‌ای به این تعبیر امام در در دیدار بسیجیان، ۱۴۰۲/۰۹/۰۸.

می‌برد و رهبر انقلاب در نامه‌ای که به جوانان ایالات متحده می‌نویسد، آنان را بخشی از جبهه مقاومت می‌خواند.^۱

از طرفی تجربه کشورهایی مانند لیبی، سوریه، افغانستان، عراق و ... نشان داده است که تنها راه حفظ استقلال، مقاومت است؛ زیاده‌خواهی‌های ترامپ در مورد کانال پاناما، گرینلند یا کانادا که باعث شد کانادا به طور رسمی به تحریم کالاهای آمریکایی روی بیاورد؛ حمله اسرائیل با چراغ سبز آمریکا به قطر و بی‌فایده‌بودن تسلیحات آمریکایی، هزینه‌هایی که بر کشورهای عربی تحمیل می‌شود و آشکارا آنها را گاو شیرده می‌خواند و حمله آمریکا به ونزوئلا و روبودن رئیس‌جمهور این کشور و حتی بلایی که با اعتماد به غرب بر سر اوکراین آمده است، ثابت می‌کند که هزینه‌های سازش، تسلیم و اعتماد به غرب از مقاومت بیشتر است. بنابراین در دنیای امروز راهبرد مقاومت در حال تبدیل شدن به گفتمان برتر در سیاست جهانی است و جمهوری اسلامی ایران در جایگاه پیشران این فرهنگ در عصر حاضر در حال تبدیل شدن به یک قدرت جدی در معادلات جهانی است.

صبح آمد و بردمید خورشید	از رحمت حق مباحث نومید
ای سر به ره نیاز سوده	با سرخوشی و امیدواری
منشور دلاوری ربوده	در عرصه رزم جان‌سپاری
با داس مقاومت دروده	کشت ستم و تباہکاری ^۲

کتاب‌نامه

۱. راجی، محمدحسین و همکاران، صعود چهل‌ساله، چ ۴، مشهد: معاونت تبلیغات اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۹۹ ش.
۲. شریف رضی، محمد بن حسین، نهج البلاغه، ترجمه: محمد دشتی، قم: نشر مشهور، ۱۳۷۹ ش.
۳. عرب‌صالحی، محمد و فریده پیشوایی، «نقش توحید اجتماعی در صورت‌بندی الهیات مقاومت با تأکید بر قرآن»، فصلنامه قبسات، ش ۱۱۵، ۱۴۰۴ ش.

۱. نامه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به دانشجویان حامی مردم فلسطین در دانشگاه‌های ایالات متحده آمریکا، ۳/۱۰/۱۴۰۳.

۲. ملک‌الشعراى بهار، ترکیبات، ترانه ملی، بند دوم.

۴. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار (ترجمه جلد ۴۳)، ترجمه: محمد روحانی علی آبادی، تهران: مهام، ۱۳۷۷ ش.
۵. مهدی پور، آسیه، «بررسی ابعاد و پیامدهای راهبرد مقاومت در اندیشه آیت الله خامنه‌ای»، دوفصلنامه علمی جامعه‌شناسی سیاسی جهان اسلام، دوره ۸، ش ۲، ۱۳۹۹ ش.
۶. مؤمن، ابوالفتح، «بهانه‌ای که نبود، اشغال ایران در جنگ جهانی دوم و استعفای رضاشاه»، مجله زمانه، ش ۱۲، ۱۳۸۲ ش.
۷. نجفی، موسی، بصیرت تاریخی، تهران: آرما، ۱۳۹۷ ش.
۸. نصر اصفهانی، محسن و دیگران، «آینده جایگاه محور مقاومت در پرتو هندسه قدرت جهانی»، فصلنامه علمی پژوهشی سیاست متعالیه، ش ۴۱، ۱۴۰۲ ش.
۹. نظری، محمدعلی، «صورت‌بندی مفهوم پیشرفت بر اساس آیات و روایات»، دوفصلنامه یافته‌های تفسیری، ش ۲، ۱۴۰۰ ش.
۱۰. نگهبان، سلمان و رحیم ابوالحسینی، «مقاومت در قرآن»، مجله اندیشه تقریب، ش ۳۹، ۱۳۹۹ ش.
۱۱. وکیلی، شروین، تاریخ سیاسی شاهنشاهی اشکانی، تهران: شورآفرین، ۱۳۹۳ ش.